

Humor

Ilyenek a magyarok?

Divatos téma a magyar néplélek fürkészése. Már több könyv, illetve könyvrészlet jelent meg ebben a témakörben, közülük talán a legfigyelemreméltóbb **Lackfi János** műve: **Milyenek a magyarok? Útikalauz kül- és belföldieknek** címmel. Az immáron második kiadásban megjelent kötet nem tudományos leírás, hanem lényegében rövid kis szövszenetek, karcolatok, esetleg minisszék sorozata.

Foglalkozik a szerző a magyar történelem pesszimista és optimista olvasatával, és a legfontosabb magyarságközpontú kérdésekkel. Így elég hamar rákerül a sor az étel-ital kérdésre, az alkoholizmus és a nagy zabálás problémáira. Olyan kérdéseket is megvilágít, mint a betyárvirtus, a lovas nemzet, az öngyilkosság problematikája, több részben foglalkozik a nyelvtudás kérdésével, és a magyarok a nagyvilágban ismert toposzával.

A magyarokat macsó nemzetként ábrázolja, bekukkant a hálósobába, és a sportöltözökbe is. A nagyon jó humorú szerző a szokásos közhelyek helyett történeteket mesél el, s így tudunk meg sok olyan tényről, ami nincs benne a mindennapi közbeszédben.

A fűlészöveg szerint: „Milyen is a Magyarok? Kevés beszédű, magányos cowboyok és kocsmái hencegők. Lepedőakrobaták és sámliin reszkető Gedeon bácsik. Hátrafelé nyilazók és cekkerben bontott csirkét cipelők. Alkoholisták. Dehogy alkoholisták, csak megisszák a magukét. Foly-

ton panaszkodók és forrófejűek. Pacalevők és pizzafalók. Asztalsarkon búsongók, akik párszor az asztalra csaptak, és beleremegett a történelem. Valamikor nagyon tudtak focizni, most nagyon tudnak rá emlékezni. Ha meg akartak halni, mindig lerántottak magukkal egy törököt is. Ez az útikönyv elkalauzol a földönkívüliek ismerős birodalmába, kiderül belőle, hol húzódik a belga-magyar határ, kitalálták-e a magyarok az ideális társadalmat, igaz-e, hogy minden magyar tud atombombát gyártani és lóháton állva hatos fogatot hajtani.”

A 136 oldalas, keménykötésű könyvecske színvonalát emelik a grafikák: **P. Szathmáry István** rajzai jól illeszkednek az adott fejezethez. A könyvnek volt olvasószerkesztője is, lektor viszont valószínűleg nem. Emiatt maradhatott a kötetben olyan szarvashiba, amit a második kiadásban sem tudtak kijavítani, miszerint a pacal sertésgyomorból készül. Nem disznó, marha! Kisebbik leányom, aki vendéglátóipari középiskolát végzett, megengedő volt, hátha sertésgyomorból is készítenek pacalt, csak mi nem tudunk róla. Kislányom, kérd vissza a tanulópénzt!

Ennek ellenére, a kötet megéri az árát, s bár mint tudjuk a szerző a bolti ár 10 %-át sem kapja meg sokszor, a 2.690,- forint méltányosnak tűnik. A kötetet a Helikon Kiadó adta ki, a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával.

a.z.

Források

Az állam térbeli szerkezetéről

A szintek száma, jellege szerinti modellek

Rendkívül nehéz az országokat, állami berendezkedéseket annak alapján csoportosítani, hogy milyen mértékben decentralizáltak, a hatalom térbeli megosztásában milyen modellt követnek.

A fejlett polgári demokráciákban általában három nagy országcsoportot különítenek el a helyi-területi irányítás alkotmányos helyzete, szerepe, a központi- és helyi viszonyrendszer alapján (*Hesse*, 1991), megjegyezve, hogy ez a felosztás nem csak a területi szerkezet jellemzésére alkalmas:

A *francia, napóleoni mintát* követő csoportba sorolják Franciaország mellett Belgiumot, Spanyolországot, Portugáliát és Olaszországot. Ebben a csoportban az önkormányzatok erős alkotmányjogi státuszt élveznek, az önkormányzás közösségi gyökerei erősek. Mellettük a dekoncentrált közigazgatás szerepe hangsúlyos nem csak az igazgatásban, hanem a szolgáltatások szervezésében is, beleértve az önkormányzatok feletti szoros állami ellenőrzést.

Az *angolszász modell* szerint épül fel az Egyesült Királyság, Írország, Kanada, Ausztrália, részben az Egyesült Államok és Új-Zéland. Az angolszász, funkcionista modellben az önkormányzatok nem élveznek alkotmányos státuszt, ugyanakkor az állami gyámkodás nem olyan erős, mint az első csoportban, a szintek közötti kapcsolatok kevésbé hierarchi-

kusak. Ebben a modellben a központi hatalom helyi ügynökségei egyre jelentősebb szerepet játszanak, indirekt módon szorítva össze a helyi önkormányzatokat.

A harmadik, *vegyes, kontinentális* modell Észak- és Közép-Európa országaiban jellemző. A legdecentralizáltabbként számon tartott modell egyesíti magában az angol és a 19. századi porosz tradíciókat. Ebben a csoportba sorolják a skandináv államokat, Svájcot, Ausztriát, Hollandiát és a jogi bázis alapján Japánt. Ebben a modellben az önkormányzatok alkotmányos státusszal rendelkeznek, a szintek közötti kapcsolatok szigorúan szabályozottak, a helyi kormányzatok erős politikai, közösségi meghatározottságúak, és viszonylag jelentős pénzügyi mozgástérrel rendelkeznek.

A fenti osztályozáshoz képest létezik olyan megközelítés is, amelyik alapvetően az állami tradíciók alapján, ez utóbbi csoportot szétválasztja, és megkülönbözteti a germán tradíciókra épülő rendszereket (ide sorolva Németország mellett Ausztriát, Hollandiát és Luxemburgot) a skandinávoktól (*Loughlin*, 2001) (1. táblázat).

Fontos újra hangsúlyozni, hogy a területi irányítás, az önkormányzatok alkotmányos helyzete, normatív szabályozása csak kiindulópont a tényleges közjogi, politikai és gazdasági helyzet értékeléséhez. A tapasztalatok azt mutatják, hogy a látszólag erősen eltérő köz-

1. táblázat Állami tradíciók az Európai Unióban

Jellemző	Tradíció			
	Angolszász	Német	Francia	Skandináv
Alkotmányos státusz	nincs	van	van	van
Állam-társadalom viszonya	pluralista	organikus	antagonisztikus	Organikus
Politikai forma	unitárius, korlátozott föderatív	integrált, organikus föderatív	jakobinus, „egy és oszthatatlan”	decentralizált unitárius
A politikai stílus	inkrementalista	legalizált korporatív	legalizált technokrata	Konszenzuális
A decentralizáció formája	az állam hatalma, devolutív	kooperatív federalizmus	Regionalizált unitárius	erős önkormányzati autonómia
A közigazgatás domináns megközelítése	politikatudományi, szociológiai	közjogi	közjogi	kozjogi (Svédország) szervezelméleti (Norvégia)
Országok	UK, USA, Kanada, Írország	Németország, Ausztria, Hollandia, Spanyolország, Belgium	Franciaország, Olaszország, Portugália, Görögország,	Svédország, Norvégia, Dánia, Finnország

Forrás: Loughlin (2001) 5. o.

jogi berendezkedés mellett a működő rendszerek gyakorlati problémái hasonlítanak egymásra (Batley–Stoker, 1991). A központi és helyi viszonyrendszer ellentmondásos, a centralizációban és a decentralizációban érdekelt erők esélyei folyamatosan változnak. A központosító törekvések gyakran nem jelennek meg a szervezeti és hatásköri szabályokban, sokkal inkább a pénzügyi források elosztásában. Azzal a sztereotípiával is érdemes leszámolni, hogy az önkormányzati típusú decentralizáció feltétlenül demokratikusabb kormányzást eredményez. Az önkormányzás demokratikus tartalma nem érvényesül maradéktalanul, általános jelenség a helyi társadalom közömbössége, alacsony választási részvétele, az elitizmus, illetve a formalizmusok eluralkodása az önkormányzati testületekben. A dekoncentrált szervezeti szféra ugyanakkor egyre gyakrabban alkalmaz „demokratikus” működési elemeket (konzultatív fórumok, nyilvánosság stb.). Esetenként az

önkormányzati és dekoncentrált szektor működési módszereik tekintetében közeledik egymáshoz. Az önkormányzati rendszerek demokratikus előnyei nem mindig jelentkeznek, különösen ott nem, ahol eleve kisebb a társadalmi politikai jelentőségük, s ezzel kiváltják a helyi választópolgárok közömbösségét.

A központi és helyi szint közötti mezőben elhelyezkedő közjogi struktúrák színessége, átalakulása miatt vannak olyan próbálkozások, amelyek a „köztes” szintet megpróbálják több dimenzió mentén leírni: mi is a köztes szint, miért jött létre, hol helyezkedik el a rendszerben, mi a viszonya a körülötte lévő szintekhez, szereplőkhöz. Egy, a „mezo” szinttel kapcsolatos definíció jól érzékelteti ennek a „mezőnek” az összetettségét: „...inkább döntési tér, mint a kormányzás szintje.” (Larsson et al, 1999, 10. o.) (2. táblázat).

A fenti táblázat segítségével értelmezhető, miért és milyen típusú köztes irányítási szintek jelennek meg az egyes

2. táblázat A középszintű kormányzatok típusai, céljai

	Top-down	Közvetlenül választott	Bottom-up
Hierarchia	X		
Identitás		X	
Méret			X

Forrás: Larsson et al, 1999. 8. o.

országokban, illetve korszakokban. Amikor az a cél, hogy valamilyen központi akaratot követő rendszer épüljön ki, akkor a hierarchikus alárendeltségű, dekoncentrált típus jön létre. Ha a helyi egységek ismerik fel a nagyobb egységek működési előnyeit, akkor bottom-up megoldást, társulást intézményesítenek közösen. Ha egy térség erős kulturális identitással rendelkezik, akkor ennek kifejezésére a leginkább alkalmas forma a közvetlenül választott testület. Természetesen, a konkrét megoldások a valóságban mindig lényegesen árnyaltabbak, differenciáltabbak.

A hatalom területi megosztása szempontjából az egyik legkarakterisztikusabb felosztási lehetőség az államok unitárius és föderatív szerkezet szerinti megkülönböztetése. Az unitárius állam területe egységes központi állami irányítás alatt áll, a központi kormányzat szuverenitása, törvényhozó hatalma nem oszlik meg tagállami kormányzatokkal.

Az unitárius államon belül további csoportosítás lehetséges, aszerint, hogy a kormányzat alatti szintek milyen önállóságot élveznek, mi a viszonyuk egymáshoz:

Az államot más közösségektől annak alapján szokás megkülönböztetni, hogy az állam területi alapon szerveződő kö-

zösség. Az állam területe jellemzően nagyobb egy településnél, városnál, ezért válik szükségessé a területi tagolása is. Vannak azonban, a modern korban is ún. városállamok, vagy belülről térben tagolatlan miniállamok, amelyek lényegileg az egységes államok egyik változatát jelentik, ahol nincs szükség az állami hatalom semmilyen típusú vertikális megosztására.

A klasszikus unitárius vagy centralizált államokban a területi egységek önállósága korlátozott, nincs intézményes részvételi lehetőségük az országos politikában. A területi önkormányzatok, ha egyáltalán vannak, akkor a municipiumokhoz, a településekhez kötődnek elsősorban és nem a kormányzat „partnerei”. Általánosságban is kijelenthető, hogy az unitárius államokban a három szint közül a középső a leggyengébb láncszem (Larsson et al, 1999).

A devolúciós vagy decentralizált típusú unitárius államokban határozottabb decentralizáció figyelhető meg, s a reformok során közvetlenül a kormányzat alatti régiók jelennek meg, közvetlenül választott testületekkel, ezek szerepe azonban korlátozottabb.

Az ún. regionalizált unitárius államokban a régiók alkotmányosan meg erősített jogállással rendelkeznek, ese-

tenként szabályozási hatalommal, jelentős önállósággal és mozgástérrel (Stoker et al, 1996).

Az egységes, unitárius állammal szemben megkülönböztetik a *szövetségi, föderatív államot*, mint a „legdecentralizáltabb” államtípust, melyben a „tagállamok”, tartományok állami minőséget hordoznak. A föderalizmus fogalmi megközelítése rendkívül sokrétű a szakirodalomban, különösen azt követően, ahogy a föderalizmus általános panaceává válik mindenféle kormányzási problémák, különösen etnikai, nemzeti ellentétek oldására. A tagállamok és a szövetségi állam osztozik a szuverenitáson, egyértelmű hatalommegosztás van köztük, amely alapján a szövetségi szint autoritása, illetve a tagállam felhatalmazása csak pontosan meghatározott területekre terjedhet ki. Ez utóbbi vonást tartják alapvetően elválasztó szempontnak a regionalizált unitárius államhoz képest, illetve azt, hogy a központi hatalomnak nincs autoritása arra, hogy megváltoztathassa a tagállam határait.

A szövetségi és tagállami szint közötti viszonyok is rendkívül differenciáltak. Előfordul, hogy a tagállam önállósága nem haladja meg, vagy gyakorlatilag el sem éri egy következetesen decentralizált, vagy regionalizált unitárius állam területi szereplőit. A legfontosabb sajátosság azonban, hogy az alkotmány megváltoztatásához a tagállamok hozzájárulása kell. Ez a tény erősen megnehezíti a tagállami földrajzi szerkezet racionalizálását. Ezt mutatja a Német Szövetségi Köztársaság egyes tartomá-

nyainak összevonására irányuló törekvések kudarca (Bullmann, 2001).

Lijphart szerint a föderalizmus egyet jelent a kétkamarás szerkezettel (Lijphart, 1984), ennek ellenére a központi döntéshozásban való részvétel szabályozása különböző. Az amerikai szenátusban például mind az ötven államnak két-két helye van, függetlenül a népességszámtól, míg az NSZK-ban a Bundesratban a nagyobb tartományok több – bár nem népességarányos – képvisellel rendelkeznek. Abban is jelentősek a különbségek, hogy a szövetségi szint és a tagállamok közötti funkció- és hatalommegosztás milyen modellt követ, egyrészt a törvényhozó, másrészt a végrehajtó hatalmi ág vonatkozásában. Németországban az ún. kooperatív föderalizmus a jellemző, azaz szoros az összefonódás van a szövetségi és a tartományi döntéshozásban, ezért is nehéz megítélni, melyik szint az erősebb. Másutt a szövetségi szint erősen korlátozott hatalommal rendelkezik (a konföderáció Svájcban), míg Ausztria tartományai gyengék az erős szövetségi kormányzattal szemben.

A föderatív államszerkezet azokban az államokban jellemző, ahol az ország területe nagy, illetve ahol az ország területén belül jelentős kulturális, etnikai különbségek vannak területileg koncentráltan, mégpedig jellemzően történeti tradíciók alapján. A méret tekintetében vannak kivételek is, erősítve, igazolva a föderalizmus logikáját, ami nem pusztán a méret kezelésére szolgál. Burgess fogalmazott így: „a föderalizmusnak két arca van, egyszerre az erők egyesí-

tésének és a diverzitás fenntartásának eszköze” (idézi Anckar, 2003, 107. o.). Nem véletlen, hogy különösen a földrajzi vagy etnikai megosztottság kezelésének jellemző modellje. Így föderatív államba tömörülhetnek szigetvilágok is, „lilliputi” föderációkat eredményezve, mint például Mikronézia.

Az EU 15 tagállamok középszintű kormányzati típusai

Klasszikus unitárius	Decentralizált unitárius	Regionalizált	Föderalizált
Dánia	Franciaország	(Belgium)	Ausztria
Finnország	Hollandia	Olaszország	Belgium
Görögország	Portugália	Spanyolország	Németország
Írország	(Finnország)		
Luxemburg			
Svédország			
Egyesült Királyság			

Forrás: Stoker, Hogwood and Bullmann 1996. 57. o.

újabban vannak más megoldások is. Az EU Régiók Bizottsága például formai megközelítést követ, amikor a szövetségi államok mellett többszintű és kétszintű területi közigazgatással rendelkező államokat különböztet meg, lényegében elkerülve az egyes szintek státuszának értelmezésével együtt járó nehézségeket. A többszintű államokat regionalizált és decentralizált kategóriákba sorolja, a kétszintű államok közé azok kerültek, ahol nincs regionális, vagy közép szint (COR, 2002).

Az EU tagországok osztályozása a COR szerint

Szövetségi állam	Ausztria, Belgium, Németország
Regionalizált állam	Franciaország, Olaszország, Portugália, Spanyolország, Egyesült Királyság
Decentralizált állam	Dánia, Finnország, Hollandia, Svédország
Kétszintű állam	Görögország, Írország, Luxemburg

Forrás: COR, 2002

A fenti osztályozás tíz évvel ezelőtti állapotot és felfogást tükröz. Jól jelzi az ábra, hogy az EU tagállamainak többsége centralizált volt, illetve azt is, hogy egy másik részükben jelentős decentralizációs folyamatok indultak, amelyek lehetővé tették az egyik csoportból a másikba kerülést. Az osztályozást tekintve

E megoldás következetlensége, hogy például Görögországot és Írországot is a kétszintű országok közé sorolja Luxemburg mellett, holott mind a két országban van a helyi feletti középszint (Görögországban kettő is), választott testülettel, önkormányzati státusszal. Erősen vitatható ugyanakkor Portugáliát regionalizált államnak tekinteni csupán azért, mert vannak speciális jogállású szigetei, de Franciaországot is, ahol a régió elnevezésű irányítási szint továbbra is a leggyengébb pozíciót birtokolja.

A különböző osztályozások, besorolások végül is azt jelzik, hogy egyrészt olyan dinamikus folyamatról van szó, amelyben a szintek státusza, jelentősége változik, másrészt azt is bizonyítják, hogy a használt fogalmak még korántsem szakmai konszenzus eredményei. Minden egyes ország területi hatalmi

szerkezetének megértéséhez valamennyi szint együttes értékelésére van szükség.

Az irányítás alapszintjei:

helyi közösség – község, város – vonzáskörzet

Az államszervezet térbeli szerkezetének leírásánál természetesen nem lehet elhanyagolni az irányítás alap- vagy helyi szintjét. A megfogalmazás azért óvatos, mert a modern államban az irányítás alapszintje nem feltétlenül az elemi település, amelynek önálló helységneve van. A történelmi fejlődés során a helyi közösségek, a szociológiai értelemben vett falu községgé válása, gyakran eltérő földrajzi konfigurációt, mesterséges közigazgatási határokat, „illetékességet” eredményezett. Meg kell jegyezni, hogy már a 18. században is előfordultak „felvilágosult institucionalista” elképzelések a települések integrált közigazgatásának kialakítására. Hume a brit helyi közigazgatást például úgy kívánta megreformálni, hogy minden községhez egy 15 km sugarú körben elhelyezkedő falvak tartozzanak (Norton, 1994, 7. o.).

A második világháború után felgyorsult társadalmi, gazdasági változások és területi folyamatok nyomán, a helyi szolgáltatások szervezésével szembeni megváltozott igényeknek már csak strukturális reformokkal lehetett megfelelni, megindult a folyamat, amelynek során a helyi közigazgatás keretei eltávolodtak a településektől. A kihívás különösen az ötvenes-hatvanas években vált sürgetővé, amikor a jóléti állam fokozatosan egyre több szolgáltatást vállalt magára, s ezek végrehajtását az önkormányzatokra kívánta bízni. A tudományos-technikai,

technológiai fejlődés következtében a szolgáltatások színvonalának növekedése nagyobb földrajzi kereteket követelt. Már egy 1959-es nemzetközi összehasonlító munka megfogalmazta a jövőbeni fejlődés szükségszerű irányait.

„A helyi kormányzati aktivitást támogató elegendő forrás, elég alkalmas adminisztratív és politikai vezető nélkül a helyi képviselők vagy dologtalan kormányzatokká vagy a központi kormányzat helyi homlokzataivá válnak” (Humes, 1959, 20. o.).

A tét tehát az volt, hogy képes-e a helyi kormányzati rendszer alkalmazkodni az új kihívásokhoz, vagy szerkezetét megőrizve „közjogi skanzen” marad, amely elveszíti funkcióit más típusú, illetve méretű közjogi és magánjogi szerveződések javára.

Az alapszintek méretének kialakításában, illetve az önkormányzati szektor hatékonysága növelésében eltérő modellek alakultak ki (Marcou–Verebélyi, 1993):

Európa legtöbb országában **integrált** helyi önkormányzati szint működik. Különösen a hetvenes években végrehajtott területszervezési reformok nyomán az alapszintű közigazgatási egységek számának csökkentése (a községek egyesítése) illetve népességszámuk „optimalizálása” következett be, de jelentős reformok zajlottak le Európán kívül is (Norton, 1994, Gunlicks, 1981, Chandler, 1993, Hesse, 1991). A cél az volt, hogy alkalmassá váljon a helyi önkormányzati rendszer a további decentralizációra. A reformokat a skandináv államokban és az NSZK-ban in-

dították először. Az integrált alapszintű rendszerek csoportjába tartozik továbbá Belgium, Hollandia, az Egyesült Királyság is. Voltak, vannak olyan országok, ahol a községi státusz birtoklása nem kapcsolódott össze történetileg sem a településsel, a helyi társadalommal, így mód volt arra, hogy már eredetileg is a településnél nagyobb, több községet átfogó körzet legyen a közigazgatási státusz birtokosa (pl. Szlovénia).

A **fragmentált rendszerű** latin államok csoportjában, tekintettel az önkormányzati hagyományokra, a települések megőrizték önálló önkormányzati, közjogi státuszukat. Itt más megoldást kellett találni a modernizációra, egyrészt a kis önkormányzati egységek közötti társulások szorgalmazása, illetve az önkormányzati feladatok szintenkénti differenciáltabb elosztása, speciális önkormányzatok szervezése formájában (különösen ez jellemző Franciaországra, Olaszországra). A spanyol alkotmánybíróság döntése nyomán az 1985-ben demokratikus újraszabályozás alapján létrejött spanyol önkormányzatok túlnyomó többsége (86%-a), 5000-nél kevesebb lakost fog át (Alfonso, 1991). Portugáliában a több települést átfogó területi egységek jelentik a helyi közigazgatás súlypontját, de az ún. freguesia-k (mintegy 4200), mégis a rendszer autonóm részei (Almeida, 1991). Ausztriában a községek összevonására törekedtek, de a szerkezet alapvetően inkább elaprózottnak tekinthető (Klose, 1984, Bauer, 1991). Svájcban van olyan municipium, amelynek csupán néhány tucatnyi lakosa van, az összes helyi önkormányzat

közel felében 500-nál kevesebben laknak (Linder, 1991). Görögországban a községek 84%-ában a lakosság száma 50–1000 között alakul. Fontos emlékeztetni arra, hogy a fragmentált rendszerű államokban ugyan az önkormányzatok megőrizték önállóságukat strukturális értelemben, viszont a dekoncentrált hatóságok jelentős pozíciókat nyertek illetve őriztek meg az önkormányzati szektorral szemben (Martins, 1995).

Az alapegységek száma, nagyságrendje végül is történelmi tradíciók, sajátos földrajzi viszonyok, de leginkább politikai értékvalasztás függvénye, amely alapvetően meghatározza az egyes területi szintek közötti munkamegosztást, az alapegységek által ellátott feladatokat (Marcou–Verebélyi, 1993). Általános jelenségnek tekinthető, hogy

az elaprózott, kistelepülésekre épülő önkormányzati rendszerekben az alapszint viszonylag kevés feladatot kap;

megnövekedik a települési szinthez közeli második közigazgatási területi szint (járás, provincia, megye, district, distritos stb.) szerepe;

gyakori a speciális egycélú önkormányzatok, egyéb hatóságok típusa;

az elaprózott, a településhálózatra ráépülő önkormányzati rendszerekben váltak igazán jellemzővé az önkormányzati társulások, bár sok integrált rendszerben is fontos szerepet töltenek be;

a városok körül egyre kiterjedtebb, komplexebb társulások képződnek, amelyek már nem is a helyi, hanem a középszintű feladatokat látják el.

Az alapszintű közigazgatási egységek integrációja egyesítés vagy társulás formájában jellemzően a vidéki térségekben zajlott le a kistelepülések önállósága rovására. A hatvanas-hetvenes években lezajlott drámai változásokat jól jelzi a következő táblázat.

A helyi hatóságok száma 1950-ben és 1992-ben

Országok	1950	1992	Változások (%)	
Ausztria	3 999	2 301	-1 698	(-42)
Belgium	2 669	589	-2 080	(-78)
Bulgária	2 178	255	-1 932	(-88)
Csehszlovákia	11 051	6 196	-4 855	(-44)
Dánia	1 387	275	-1 112	(-80)
Finnország	547	460	-87	(-16)
Franciaország	38 814	36 763	-2 051	(-5)
Németország	24 272	8 077	-16 195	(-67)
Görögország	5 959	5 922	-3 783	(-0.6)
Magyarország	n.a.	3 109	n.a.	
Izland	229	197	-32	(-14)
Olaszország	7 781	8 100	319	(4)
Luxemburg	127	118	-9	(-7)
Málta	n.a.	67	n.a.	
Hollandia	1 025	647	-368	(-36)
Norvégia	744	439	-305	(-41)
Lengyelország	n.a.	2 476	n.a.	
Portugália	303	305	2	(0.7)
Szlovákia	n.a.	2 476	n.a.	
Spanyolország	9 214	8 082	-1 132	(-12)
Svédország	2 281	286	-1 995	(-87)
Svájc	3 097	3 021	-76	(-2.5)
Törökország	n.a.	2 378	n.a.	
Anglia	2 028	484	-1 544	(-76)

Forrás: Martins, 1995. 446. o.

rális reformok hatását az önkormányzati működés hatékonyságára. Általánosnak tekinthető az a szakmai vélemény, hogy önmagukban a közgazdasági mutatók nem képesek megválaszolni az „optimális méret” kérdését. Arra vannak kísérletek, hogy mi a legkisebb méret, amely mellett még költséghatékonyan szervez-

Fontos azonban arra is felhívni a figyelmet, hogy drasztikus strukturális reformok a nyolcvanas évek óta már nem zajlottak le. Ennek oka nem csak a jól érzékelhető demokratikus deficit miatti nagyobb óvatosság, hanem az is, hogy meglehetősen nehéz kimutatni a struktu-

hetők meg a helyi szolgáltatások, bár ez is erősen függ a szolgáltatások körétől (Council of Europe, 1995).

Az utóbbi évtizedekben sokkal inkább jellemző a technikai, működési megoldások alkalmazása, s azok sem feltétlenül uniformizáltak, hanem egyedi megoldásokat keresve jelennek meg

(Martins, 1995). A méretek, az átfogó strukturális reformok bővölete helyett a rugalmasabb, egyedibb, alulról kezdeményezett együttműködések és technikák terjednek a vidéki, elnéptelenedő térségek igazgatásának modernizálása érdekében. Ha a jelenlegi helyzetet vesszük alapul (lásd a következő táblázatot), akkor az is érzékelhető, hogy a helyi önkormányzati rendszerek integráltsága tekintetében Nyugat-Európában általában erősen rögződnek a nemzeti sajátosságok, ugyanakkor az új demokráciákban, illetve ahol az állami felépítés rendszerváltáshoz kötődve átfogó reformokon ment keresztül, ott

még mindig drasztikus strukturális változások jellemzőek (Görögország, a kelet-közép-európai országok csoportja). Úgy tűnik, ha az egy helyi hatóságra jutó átlagos népességet vesszük szemügyre, nem következik be konvergencia, legalább is kontinentális méretekben, jelentős különbségek vannak az integrált és nem integrált helyi igazgatási rendszerű államok csoportja között. A mezőnyt továbbra is az angolszász országok és a skandináv államok vezetik a legnagyobb helyi kormányzati egységekkel, míg a kelet-európai országok többsége inkább fragmentálnak tekinthető. (2008)

PÁLNÉ KOVÁCS ILONA

A települések és a helyi önkormányzatok száma az EU tagállamaiban, 2006

	Települések			Helyi önkormányzatok		
	száma	átlagos területe (km ²)	átlagos népessége (fő)	száma	átlagos területe (km ²)	átlagos népessége (fő)
Ausztria	2 359	36	3 455	2 359	36	3 455
Belgium	589	52	17 504	589	52	17 504
Cyprus	614	10	1 256	388	15	1 987
Csehország	6 249	13	1 640	6 249	13	1 640
Dánia	272	158	19 846	272	158	19 846
Egyesült Királyság	10 668	23	5 650	387	624	155 739
Esztergom	241	188	5 846	241	188	5 846
Finnország	4 000	84	1 303	445	757	11 710
Franciaország	36 684	15	1 633	36 684	15	1 633
Görögország	6130	22	1 740	900	147	11 851
Hollandia	458	91	35 629	458	91	35 629
Irorság	3440	24	1 183	80	1051	50 850
Lengyelország	53 905	6	717	2 489	126	15 519
Lettország	530	122	4 398	530	122	4 398
Litvánia	505	129	6 806	60	1087	57 283
Luxemburg	118	22	3 754	118	22	3 754
Magyarország	3 145	30	3 243	3 145	30	3 243
Málta	68	5	5 882	68	5	5 882
Németország	70 000 ¹	5	1 178	12 504	28	6 592
Olaszország	37 745 ²	8	1 537	8 103	37	7 158
Portugália	4 260	22	2 470	308	300	34 169
Spanyolország	8 109	62	5 327	8 109	62	5 327
Svédország	2 212	203	4 071	290	1552	31 055
Szlovákia	2 879	17	1 868	2 879	17	1 868
Szlovénia	5 998	3	323	193	105	10 031
EU-25 együtt	261 178	15	1 756	87 848	45	5 227

Forrás: www.cor.europa.eu/document/press/cor_at_a_glance_en.pdf

ec.europa.eu/comm/eurostat/ramon/nuts/laeu_en.html

¹ becslés szám Somlyódy (2003), 111. old.

² Ferlaino, Fiorenzo – Mulinari, Paolo 2006: Indagine sull'organizzazione amministrativo-territoriale. Torino, IRES